

וּבְרִיָּעֵי פְּתַחְתִּי אֶת הַצֶּהָר

ביוגרפיה חדשה של לאה גולדברג מציגה את פועלה ואת עולמה הפנימי של המשוררת, הסופרת, המתרגמת והחוקרת העברית הגדולה. שיריה רוויים באומץ ובעדינות, ועל ילדותה הקשה פיצתה בסיפורים ובשירים לילדי ישראל

פרופסור באוניברסיטה העברית והייתה חוקרת ומורה שהעמידה תלמידים הרבה. היא הייתה למעשה מעצמה תרבותית של ממש.

בפתח הספר תוהה בר־יוסף על חידת התקבלותה המאוחרת של לאה גולדברג: חקר יצירתה זוכה היום לתנופה חסרת תקדים; ספריה חוזרים ונדרסים במהדורות חדשות; וכתביה הספרותיים והאישיים יוצאים לאור רק עתה. סוד העמידות של גולדברג קשור בהיבטים שונים של יצירתה: פשטות שירתה הנקראת בקלות בלא מאמץ פענוח מייגע; הקול האנושי, האינטימי ומעורר ההזדהות והאמון הבוקע משיריה; ובעיקר הסירוב העקשני שלהם להיתקע בחוויות עבר טראומטיות והאישור שהשירים מעניקים לתקן את החיים ולעטוף אותם בחמלה למרות הבדידות ולמרות האובדן. אלה, מטעמה בר־יוסף, "אמירות נחוצות וחוויות המדברות ללבם של רבים במציאות הישראלית" (עמ' 17).

כאב וצמיחה

הביוגרפיה נותנת לקוראים מבט חדש, עמוק ורחב על דמותה של אחת מהיוצרות החשובות בספרות העברית. בספר ארבעה פרקים העוקבים אחרי שנות הילדות והנעורים של המשוררת, פרק המתאר את לימודיה ואת עבודתה כאישה צעירה בגרמניה ובליטא, ופרקים העוסקים בחייה בתל אביב ואחר כך בירושלים. הילדות והנעורים הם תקופות מפתח בהבנת דמותה של לאה גולדברג. יחסיה עם הוריה, שנות הגלות ברוסיה בתקופת מלחמת העולם הראשונה והחזרה הקשה הביתה לקובנה, הפעילות הצינינית והלימודים בגימנסיון העברי, מראות המלחמה שהותירו רישומים קשים בנפשה הרכה, ובעיקר התפרצות מחלת הנפש של אביה, יצרו יחד הווייה קשה שבמובנים רבים היא לא התאושה ממנה מעולם. חוויות אלה הוטבעו בנפשה, נפש אישה רגישה, בודדה ובעלת תשוקה אדירה ליופי

לאה גולדברג נולדה בקניגסברג ב־1911, גדלה בקובנה, למדה באוניברסיטאות ברלין ובון שבגרמניה, עלתה לארץ ב־1935, חיה עשרים שנה בתל אביב ו־15 שנה בירושלים, ונפטרה ב־1970. היא מצאה בארץ בית פיזי וחברתי, אבל כפי שחמוטל בר־יוסף מיטיבה להראות בביוגרפיה המרגשת שכתבה עליה במסגרת הסדרה 'גדולי הרוח והיצירה בעם היהודי', מולדותיה האמיתיות והמשמעותיות של לאה גולדברג היו האמנות, הספרות, המוזיקה והפילוסופיה מכל רחבי העולם.

אתגר מעניין נטלה על עצמה בר־יוסף: לכתוב יצירה ביוגרפית – ז'אנר היסטורי במהותו – על יוצרת גדולה שיחסה להיסטוריה היה מורכב. מצד אחד, ההיסטוריה הייתה תחום שלאה גולדברג נמשכה אליו והתעניינה בו כל חייה; מצד שני, פוליטיקה ואירועים היסטוריים אקטואליים לא עמדו במוקד עולמה אלא דווקא התרבות. גיבורת 'מכתבים מנסיעה מדומה', ספר הפרוזה הראשון שפרסמה גולדברג ב־1937, כותבת שלהיסטוריה במובנה המקובל יש ריח של מחנק ורקב ואילו היא מתעניינת רק בגילוייה הפרטיים, "דמויות אנשים ותקופות בודדות לוקחות אותי שבי, ואני מבקשת בהן את האנושי, את שלי" (עמ' 290).

מעצמה תרבותית

חמוטל בר־יוסף – משוררת, מתרגמת וחוקרת ספרות בעצמה – צועדת בעקבות גולדברג, והתיאור ההיסטורי הוא רק מצע, מסגרת, שדה ההמראה להבנה מעמיקה של אישיותה, מעבר לממדים של זמן ומקום. לאה גולדברג הייתה בראש וראשונה משוררת עברית, אך תחומי יצירתה עשירים לאין ערוך. היא עסקה בכתיבה של פרוזה ומחזאות, ספרי ילדים ופזמונים, ביקורות תאטרון ופובליציסטיקה, וכן תרגמה יצירות מספרות העולם. לצד זה שימשה



לאה גולדברג

חמוטל בר־יוסף

מרכז זלמן שזר, תשע"ג, 352 עמ'

